

7. Королінська С. В. Клубна форма організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. виховання та спорту : спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / С. В. Королінська. – Л., 2007. – 20 с.
8. Кошелева О. Проблеми реалізації теоретичної підготовки в процесі фізичного виховання студентів / О. Кошелева // Спортивний вісник придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2012. – № 2. – С. 113–117.
9. Левицкий В. Кадровое обеспечение сферы оздоровительного фитнеса в зарубежных странах / В. Левицкий // Наука в олимпийском спорте. – 2011. – № 3. – С. 72–84.
10. Мандриков Б. Б. Оздоровительный фитнес в высших учебных заведениях / Б. В. Мандриков, М. П. Мицулина, И. А. Ушакова. – Волгоград : Изд-во ВолГМУ, 2009. – 168 с.
11. Присяжнюк С. І. Використання здоров'язбережувальних технологій у фізичному вихованні студентів спеціального медичного відділення. Теорія і практика / С. І. Присяжнюк. – К. : ЦП "КОМПРИНТ", 2012. – 464 с.
12. Сайкина Е. Г. Фитнес в системе дошкольного и школьного физкультурного образования : диссертация... доктора педагогических наук : 13.00.04 / Сайкина Е. Г. – Санкт-Петербург, 2009. – 560 с.
13. Сущенко Л. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект) : монографія / Л. П. Сущенко. – Запоріжжя: Запоріз. держ. ун-т, 2003. – 442 с.
14. Темиргалиева Г. Т. Особенности реализации здоровьесберегающих технологий в вузе / Г. Т. Темиргалиева // "Олимпийский спорт и спорт для всех". – Алматы, 2014. – Т. 2. – С. 465–469.
15. Фурман Ю. М. Перспективні моделі фізкультурно-оздоровчих технологій у фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів : монографія / Ю. М. Фурман, В. М. Мірошніченко, С. П. Драчук. – К. : Олімп. л-ра, 2013. – 184 с.
16. Baker J. S. Strength and body composition : single versus triple set resistance training programs / J. S. Baker, S. M. Cooper // Medicine and Science in Sports and Exercise. – 2004. – Vol. 5, № 36. – P. 14–25.
17. Cooper K. H. The aerobics way / K. H. Cooper. – New York : Bantam Books, 1997. – 250 p.
18. Fernanda Teles Dias Vieira. The influence of Pilates method in quality of life of practitioners / [Fernanda Teles Dias Vieira, Lucila Martins Faria, João Irineu Wittmann, Wagner Teixeira, Leandro Alberto Calazans Nogueira] // Journal of Bodywork and Movement Therapies, Vol. 17. – Issue 4. – October 2013. – P. 483–487.
19. Mikael B. Sports Technology Education at Mid Sweden University / [B. Mikael, M. Tinnsten, A. Koptuyug, L. Rännar, P. Carlsson, Jonas Danvind, Hakan Wiklund] // Procedia Engineering, Vol. 60, 2013. – P. 214–219.
20. Rocha A. Innovations in health care services : The CAALYX system / [A. Rocha, A. Martins, J. Celso, F. Junior, M. Boulos, M. Vicente, R. Feld, P. Ven, J. Nelson, A. Bourke, G. Laignin, C. Sdogati, A. Jobes, L. Narvaiza] // International Journal of Medical Informatics, Vol. 82. – 11, November 2013. – P. 307–320.

Забіла О.В., Харчинський А.А., Шиманський Ю.В.
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ

У статті висвітлено теоретичні аспекти формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту. Із цією метою проаналізовано зміст, форми і методи фізичного виховання та спортивної діяльності учнівської молоді у контексті формування особистісних якостей. Розкрито значення занять й цінність спортивно-масової роботи та її ефективність у загальноосвітніх навчальних закладах. Встановлено, що проблема формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту є однією з найбільш актуальних. Також з'ясовано, що дослідження є необхідним у контексті викликів сьогодення, оскільки в учнівської молоді знижується інтерес до спортивно-масової роботи, тренувань у спортивних секціях, що також призводить до погіршення здоров'я школярів тощо.

Ключові слова: формування особистісних якостей, фізичне виховання, особистість учнівська молодь, заняття спортивно-масовою роботою.

Забіла А. В., Харчинский А. А., Шиманский Ю. В. Формирование личностных качеств учащейся молодежи средствами физического воспитания и спорта. В статье освещены теоретические аспекты формирования личностных качеств учащейся молодежи средствами физического воспитания и спорта. С этой целью проанализировано содержание, формы и методы физического воспитания и спортивной деятельности учащейся молодежи в контексте формирования личностных качеств. Раскрыто значение занятий и ценность спортивно-массовой работы и ее эффективность в общеобразовательных учебных заведениях. Установлено, что проблема формирования личностных качеств учащейся молодежи средствами физического воспитания и спорта является одной из наиболее актуальных. Также установлено, что исследования необходимо в контексте вызовов современности, поскольку у учащейся молодежи снижается интерес к спортивно-массовой работе, тренировок в спортивных секциях, что также приводит к ухудшению здоровья школьников и тому подобное.

Ключевые слова: формирование личностных качеств, физическое воспитание, личность учащаяся молодежь, занятия спортивно-массовой работой.

Zabila A. V., Kharchinskii AA, Shimansky Yu.V. Formation of personal qualities of young people by means of physical education and sports. In the article theoretical aspects of formation of personal qualities of studying youth by means of physical training and sports are covered. For this purpose, the content, forms and methods of physical education and sports activities

of students in the context of the formation of personal qualities are analyzed. The importance of classes and the value of sports-mass work and its effectiveness in general educational institutions are revealed. It has been established that the problem of the formation of the personal qualities of a young student by means of physical education and sports is one of the most urgent. It has also been established that research is needed in the context of modern challenges, as students have less interest in sports and mass work, training in sports sections, which also leads to a deterioration in the health of schoolchildren and the like.

In conditions of changing the target orientation of physical education, the essence of which is reduced to the formation of the physical culture of the individual, requires the improvement of the quality of education in the development of new pedagogical conditions that provide quality education and upbringing of student youth. Taking into account not this, our research on the formation of personal qualities of pupils' youth by means of physical education and sports is an actual problem, etc. Also, it should be emphasized the sharp decrease in the student's interest in physical education, sports and physical culture, which leads to a disadvantage of physical development and the formation of students as individuals. Therefore, the need to study this problem is the need to improve the content of educational work; the use of modern methods in both physical education and sports activities, which will form a motivation to occupation.

The study and analysis of scientific sources and pedagogical practice has shown that the problem of the formation of personal qualities of student youth by means of physical education and sports is not sufficiently researched.

Key words: formation of personal qualities, physical education, personality, studying youth, sports-mass work.

Постановка проблеми. В умовах зміни цільової спрямованості фізичного виховання, суть якого зводиться до формування фізичної культури особистості, вимагає підвищення якості освіти розробки нових педагогічних умов, що забезпечують якісне навчання і виховання учнівської молоді. З огляду не це наше дослідження щодо формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту є актуальною проблемою тощо. Також, слід наголосити про різке зниження в учнівської молоді інтересу до фізичного виховання, спорту та фізкультурно-оздоровчої діяльності, що веде до неповноцінного фізичного розвитку й формування студентів як особистостей [12]. Тому, необхідність дослідження даної проблеми полягає в потребі удосконалити зміст навчально-виховної роботи; використанні сучасних методів як у фізичному вихованні так і в спортивній діяльності, що формуватиме мотивацію до занять тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз та вивчення спортивної та психолого-педагогічної літератури [4; 5; 7; 11 та ін.] свідчить, що останніми роками здійснено ряд досліджень, присвячених окремим аспектам щодо формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту. Це, насамперед, дослідження основ фізичного виховання (В. Ареф'єв, Г. Грибан, О. Тимошенко та інші), впровадження спортивно-масової роботи (О. Тимошенко, І. Медведєва), організація спортивних змагань (М. Тимчик), дослідження педагогічних умов забезпечення особистісних досягнень школярів засобами фізичної культури (Л. Нечипоренко) та ін.

Мета дослідження – розкрити теоретичні аспекти формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури з теми дослідження засвідчує, що у формуванні особистості учнівської молоді цілісність і безперервність виховного впливу на особистість учня є однією з найважливіших закономірностей [12]. Оскільки окремі або епізодичні виховні заходи школи та сім'ї хоч і добре педагогічно продумані, але вони не можуть забезпечити достатній рівень вихованості школярів, формування в них стійких особистісних якостей. Вивчення режиму навчального дня свідчить, що учні проводять щодня 6–7 годин у школі, решту часу поза школою, тобто не перебувають під безпосереднім керівництвом і впливом учителів та тренерів спортивних секцій. Звідси зрозуміло, наскільки важливо залучити до виховної роботи з учнями громадськість. Звичайно, що ефективність виховання учнів вимірюється не тільки безпосереднім впливом на них учителів і тренерів, а й всім укладом життя, правильною системою й організацією виховної роботи тощо [10].

Одним із головних завдань загальноосвітньої школи є створення гідних умов для гармонійного розвитку кожної особистості, її творчої самореалізації та саморозвитку. Так, вивчення наукових поглядів А. Тер-Ованесяна свідчить про важливість створення такого виховного спортивного середовища, яке б сприяло виробленню спортсменами позитивного самосприйняття, об'єктивної самооцінки та впевненості у власних здібностях. Важливим завданням у такому середовищі є розвиток партнерських та товариських стосунків, співробітництва між командами, а безпосередня участь у спортивних змаганнях має бути спрямованою на об'єктивну оцінку ігрової ситуації [9].

Аналіз літератури дає можливість зрозуміти, що у процесі позитивного виховного впливу спортивних ігор на індивіда – відбувається стимуляція розвитку командних здібностей, які полягають у відповідальному виконанні своєї ролі чи обов'язків. Так, гравцю необхідно у різних ситуаціях враховувати як очікування своїх партнерів по спортивній команді, так йт ігрові дії суперників. Наприклад, баскетболіст має знати, який тип і в якій ситуації очікують передачі від нього партнери, він має утримувати і не втратити м'яч у найскладніших ігрових ситуаціях, він має виконувати ігрові прийоми у межах обумовлених правил, вести коректну гру по відношенню до супротивника тощо [2; 7; 6; 10; 11; 12].

На думку М. Тимчика, формування особистісних якостей учнівської молоді буде ефективним у процесі організації та проведення змагань різних рівнів і складності [10]. Наприклад там, де є можливість використовувати природні й штучні перешкоди, створювати ситуації, що дозволяють проявляти відповідальність, дисциплінованість, мужність, упевненість, рішучість, сміливість, організованість та інші особистісні якості. Важливо також обмежувати часом виконання певного завдання у процесі виконання футбольних елементів. Це сприяє отриманню нових знань, умінь і навичок виконувати поставлені завдання, формує бажання в школярів займатися здоровим способом життя тощо [11; 12].

Варто наголосити, що моральні норми у спорті закріплені в правилах „чесної гри”, які є своєрідним моральним етикетом для будь-якого спортсмена та спортивного колективу в цілому. Як справедливо зазначено у Європейській хартії спорту, дотримання принципів, що закладені у правилах „чесної гри”, духовно і морально збагачують особистість

спортсмена. „...Дотримання спортсменом принципів „чесної гри” створює конкретні передумови для соціальної адаптації людини, сприяє формуванню її гідної поведінки.” [3, с. 16].

Ми поділяємо думку багатьох вчених, які переконані, що, позитивний вплив на практику морального виховання має шкільне фізичне виховання та спорт. Він полягає у тому, що школярі ототожнюють себе із своєю школою і захищають її честь, спортивне ім'я тощо. Фізичне виховання і спорт визиває підвищені почуття відданості і єдності з боку спортивного колективу перед суперником, який є представником іншої школи. Отже, цілеспрямований процес виховання моральних якостей особистості в процесі поглиблених занять спортом потребує створення відповідних педагогічних умов навчально-тренувального процесі [5].

Формування особистісних якостей учнівської молоді у процесі фізичного виховання і спорту є невід'ємною частиною фізичної культури й становлення розвитку особистості, наголошує М. Тимчик [11]. Тому, педагогам під час занять спортивно-масовою роботою слід реалізовувати навчальні, виховні та оздоровчі впливи на школярів, що створює педагогічні передумови для реалізації процесу формування особистісних якостей учнів на практиці [12].

Опираючись на наукові праці В. Ареф'єва та ін., під час обов'язкових занять з фізичного виховання учнів, у школах слід реалізовувати головні принципи фізичного виховання: всебічний гармонійний розвиток особистості, зв'язок фізичного виховання з трудовою і оборонною практикою, оздоровча спрямованість фізичного виховання. Вправи з елементами спортивних ігор як засоби фізичного виховання, задіяні в різних організаційних формах, дали змогу вирішити питання гармонійного розвитку особистості в межах навчальної програми закладів загальної середньої освіти згідно з вимогами до рівнів розвитку фізичних якостей, умінь та навичок вихованців [1].

Також, у ході дослідження встановлено, що у процесі формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту в школярів з'являється прагнення долати зовнішні й внутрішні перешкоди під час занять спортом; формується інтерес до успіху у процесі спортивних занять; бажання оволодіти наполегливістю, беручи участь у різних формах спортивно-масової роботи тощо. На основі аналізу літератури було з'ясовано, що під час фізкультурно-масової роботи в учнів формуються уявлення про сутність фізичного виховання та спорту, відповідні психофізичні й виховні їх можливості; знання про способи досягнення поставлених цілей, концентрування уваги, власних фізичних і душевних сил, розвиток витривалості; розуміння учнями цілей та змісту занять спортом. Етикету у процесі спортивно-масової роботи дотримуються всі спортсмени незалежно від того, чи здійснюється діяльність на добровільній або професійній основі. Його дотримуються на всіх заходах змагального, оздоровчого й культурного напрямку, незалежно від часу й місця їхнього проведення тощо. Такий підхід сприяє формуванню особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання та спорту.

Висновки. Вивчення та аналіз наукових джерел [2; 3; 5; 6; 8; 11] та педагогічної практики засвідчив, що проблема формування особистісних якостей учнівської молоді засобами фізичного виховання і спорту є недостатньо дослідженою. Зокрема, не обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють ефективній реалізації виховання учнів в умовах спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Шляхом узагальнення теоретичних основ формування особистісних якостей встановлено актуальність даної теми дослідження. З'ясовано, що формування особистісних якостей є цілеспрямованим педагогічним процесом, який здійснюється на основі розширення гуманістичного світогляду, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, вибору моральних ідеалів і відповідної до них поведінки, спрямованої на самореалізацію сутнісних сил особистості тощо. Встановлено, що для забезпечення особистісних досягнень школярів необхідно враховувати наступне: особистісні здібності учнів; вправи, які використовує учитель фізичної культури, тренер для забезпечення особистісних досягнень; сучасні методи і методичні прийоми, які спрямовані на реалізацію особистісних досягнень; поступове збільшення обсягу інтелектуального, психологічного і фізичного навантаження тощо.

Перспективи подальшого дослідження. Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів проблеми. *Перспективним може бути* вивчення: формування особистості засобами фізичного виховання і спорту з урахуванням бажань та інтересів школярів, традицій школи тощо.

Література

1. Arefiev V. N. *Osnovy teorii ta metodyky fizychnoho vykhovannia* : pidruchnyk / V. N. Aref'iev. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2010. – 268 s.
2. Arnold Peter. *Competitive sport, winning and education* / Peter Arnold // *Journal of moral education*. – 1989. – V. 18. – P. 15–25.
3. Lenk Kh. *Этика спорта как культура chestnoi yhry. Chestnoe sorevnovanye y strukturnaia dylemma* / Kh. Lenk // *Neprykosnovennyi zapas. Debaty o polytyke y kulture*. – 2004. – № 3. – S 90–93.
4. Nechyporenko L.A. *Pedahohichni umovy zabezpechennia osobystisnykh dosiahnen pidlitkiv zasobamy fizychnoi kultury* : dys. ... kand. ped. nauk : za spets. 13.00.07 – teoriia i metodyka vykhovannia / L.A. Nechyporenko. – Cherkasy. – 2009. – 221 s.
5. Stanley E. D. *Sport and American education* / E. D. Stanley, H. G. Cage // *Sociology of American Sport*. – 2000. – № 35. – P. 79–94.
6. Stoliarov V. Y. *Teoretycheskaia kontseptsyia sportyvno-humanystycheskoho vospytanyia detei y molodezhy* / V. Y. Stoliarov // *Humanystycheskaia teoriya y praktyka sporta*. – 2000. – № 1. – S. 21–29.
7. Дьоміна Ж. Г. Профільне навчання старшокласників за спортивним напрямом: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення / Ж. Г. Дьоміна, О. В. Тимошенко // *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – 2013. – Вип. 112(2). – С. 98–100.
8. Дьоміна Ж.Г. *Методика навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики у процесі фізичного виховання* : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ж. Г. Дьоміна. – К.: 2010. – 22 с.

9. Тер-Ованесян А. А. Педагогика спорта / А. А. Тер-Ованесян, И. А. Тер-Ованесян. – К. : Здоров'я, 1986. – 208 с.
10. Тимчик М. В. Фізичне виховання старших підлітків у процесі спортивних ігор у загальноосвітніх навчальних закладах / М. В. Тимчик // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал. Матеріали звітної науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ, НАІР. – 2013. – С. 437-440.
11. Тимчик М. В. Форми і методи патріотичного виховання старших підлітків у процесі спортивно-ігрової діяльності / М. В. Тимчик // Обрії. Науково-педагогічний журнал. – 2013. – №2(37). – С. 48–51.
12. Тимчик М. В. Виховання фізичної культури учнів у процесі ігрової діяльності / М. В. Тимчик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія. Педагогічні науки : реалії та перспективи. Випуск 14. К., 2009. – С. 237–240.

Загородній К. В., Севериненко І. Л.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР В УМОВАХ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

У статті розкрито можливості спортивних ігор для реалізації освітніх, оздоровчих та виховних завдань фізичного виховання учнівської та студентської молоді. Обґрунтовано ефективність секційної форми організації занять фізичними вправами в умовах закладів середньої та вищої освіти.

Ключові слова: учні, студенти, спортивні ігри, секційні заняття, фізичне виховання.

Загородній К. В., Севериненко І. Л. Реализация задач физического воспитания ученической и студенческой молодежи средствами спортивных игр в условиях секционных занятий. В статье раскрыты возможности спортивных игр для реализации образовательных, оздоровительных и воспитательных задач физического воспитания учащейся и студенческой молодежи. Обоснована эффективность секционной формы организации занятий физическими упражнениями в условиях учрежденной среднего и высшего образования.

Ключевые слова: ученики, студенты, спортивные игры, секционные занятия, физическое воспитание.

Zahorodnii K. V., Severinenko I. L. Realization of the problems of physical education of pupils and students by means of sports games in conditions of sectional occupations. In the article the possibilities of sports games for realization of educational, improving and educational problems of physical training of pupils and students are revealed. The effectiveness of the sectional form of organization of physical exercises in the conditions of institutions of secondary and higher education is substantiated.

The realization of the tasks of physical education of the younger generation in secondary and higher educational establishments requires, first of all, the use of popular, accessible and effective types of physical exercises in various forms, including in the process of sectional work.

Priority of the use of sectional forms of physical education is determined by the possibility of providing young people with rationally organized motor activity on a free choice.

An optimal form of physical exercise, which has both a health-improving, educational and applied value, is a popular sport among young people. Classes in sport games contribute to the improvement of the physical, mental and personal qualities of students and students, including motor, applied, volitional, moral, patriotic and aesthetic aspects of their life and future professional activities.

Section sessions on sports games allow motor and psychological training of young people, create vital and professionally necessary motor experience, promote emotional unloading and have educational potential, which confirms the high potential in the implementation of educational, recreational and motor tasks of physical education in institutions of secondary and higher education.

Sporting games due to high motor density is an excellent means of overcoming the motor deficit of student and student youth. Sport games differ in physical activity of mixed (aerobic-anaerobic) power for most muscle groups, the work of variable intensity and the need for a large number of speed-force and precision movements.

Key words: pupils, students, sports games, sectional occupations, physical education.

Постановка проблеми, актуальність дослідження. Реалізація завдань фізичного виховання підростаючого покоління у середніх та вищих закладах освіти вимагає насамперед застосування популярних, доступних та ефективних видів фізичних вправ у різних формах, у тому числі у процесі секційної роботи.

Пріоритетність застосування секційної форми занять з фізичного виховання визначається можливістю забезпечення молоді раціонально організованою руховою активністю за вільним вибором. Організація освітнього процесу з фізичного виховання студентів за секційним принципом з використанням видів фізкультурно-оздоровчої діяльності, що викликають інтерес, мають оздоровче і прикладне значення, нині активно впроваджується і розвивається [6].

Концептуальні напрями розвитку фізичного виховання в школі та механізм реалізації їх у повсякденній роботі вимагають застосування нових або удосконалення традиційних підходів. Зважаючи на недостатню кількість уроків фізичної культури в сучасній школі, слід робити акцент на активізації секційних занять, що дозволяє вирішувати завдання фізичного виховання школярів за межами шкільного розкладу [3].

Оптимальним видом фізичних вправ, що має одночасно оздоровчу, виховну та прикладну цінність, користується популярністю серед молоді є спортивні ігри. Заняття спортивними іграми сприяють удосконаленню фізичних, психічних та